

מיד נופלים כולם על פניהם באופן זה, כל אחד ואחד יושב כשרגליו מקופלות ומטה גופו על צד שמאלו, וכן מניח ראשו על זרועו השמאלי, מצדד פניו קצת למטה לארץ, עוצם עיניו ומתכסה בטלית ואומר מזמור אליך ה' נפשי אשא וכו' עד סופו שקבעו אותו חז"ל לאמרו בנפ"א, וכהקדמה לזה הנהיגו הראשונים לומר פסוק ויאמר דוד אל גד וכו' וכן רחום וחנון וכו' כסדר הזה.

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גָּד, צַר לִי מְאֹד נִפְלָה נָא בְיָד יְהוָה כִּי רַבִּים רַחֲמָיו, וּבְיָד אָדָם אֶל אִפְלָה: רַחֵם וְחַנוּן חֲטָאֵנוּ לִפְנֵיהָ, רַחֵם עָלֵינוּ וְהוֹשִׁיעֵנוּ.

לְדָוִד אֵלֶיךָ יְהוָה נַפְשִׁי אֲשָׂא: אֱלֹהֵי בָךְ בְּטַחְתִּי אֶל־אֲבוֹשָׁה. אֶל־יַעֲלָצוּ אוֹיְבֵי לִי: גַּם כָּל־קִנְיֶךָ לֹא יִבְשׁוּ. יִבְשׁוּ הַבּוֹגְדִים רִיָּקָם: דִּרְכֶיךָ יְהוָה הוֹדִיעֵנִי. אַרְחוֹתֶיךָ לִמְדֵנִי: הִדְרִיכֵנִי

אמ"ת ויצי"ב

סי' כ"ט

וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל גָּד וכו', כן נהגו אבותינו לומר פסוק זה בנפילת אפים כהקדמה ראשונה למזמור אליך ה' נפשי אשא וכו' שאומרים אותו בנפילת אפים, וכן הוא במקצת תכאליל ומהם תכלאל משנת הת"ג לפ"ג ליצירה הנמצא בידי, וכן הובא בסדורי ספרד, ומהרי"ח בלקוטיו כתב שכן הוא במקצת סדורים ישנים וגם בספר קיצור שני לוחות הברית עיי"ש, וכ"כ מהר"א פרומקין במקור הברכות שהאשכנזים נוהגים לאמרו מפני שכתוב בו נפלה נא ביד ה' כי רבים רחמיו עיי"ש, וכ"כ הר"ר יוסף יוזפא בספר נוהג כצאן יוסף (הלכות תחנון סי' ג') דשפיר נהיגין לאמרו קודם נפילת אפים עיי"ש, וישנו קשר אמיץ בין פסוק זה ובין מזמור אליך ה' נפשי אשא, כפי שמסבירו בספר מנחת ערב על תהלים (סי' כ"ה) עיי"ש:

רחום וחנון חטאנו לפניך וכו', כן נהגו אבותינו לפתוח בנפילת אפים גם בנוסח זה, וכן הוא בכל סדורי ספרד, והובא בהרבה תכאליל עתיקים, לרבות התכאליל של מהר"י בשירי, ומהר"י ונה, ומהר"י עדוי, והנה הזכירו הנוסח הזה רבים וגדולים מהגאונים והפוסקים, שאומרים אותו בנפילת אפים, כי אעפ"י שהיו להם נוסחאות של תחנון שונות זו מזו לאמרו בנפילת אפים, אבל נוסח קצר זה שימש אצל כולם כעין פתיחה שוה, שכן הביאנוהו, רב סעדיה גאון בסדורו (עמודים כ"ד ל"ט), ובתשובות הגאונים הנקרא שערי תשובה (סי' קנ"ג) בשם רב עמרם גאון, ובאוצר הגאונים למגילה (בפירושים סי' ש"ד, ובחלק התשובות שם סי' קס"ד) בשם תשובות גאונים אסף, ורבי חננאל בפירושו למגילה (דף כ"ד ע"ב), ורבי נתן בערוך (ערך תפל), ורבי צדקיה בספר שבלי הלקט השלם (סס"י ל'), ורבי יחיאל בספר תניא רבתא (סי' ה'), ורבי אברהם הנגיד בנו של הרמב"ם בתשובותיו (הוצאת מקיצי נרדמים תרצ"ח סי' ע"ט), והרב תוספות יו"ט (פ"ד דמגילה משנה ח'), והרב מג"א (סי' קל"א), והרמב"ם אלבאז בהיכל הקדש (סי' כ"ז), וכ"כ מהר"א פרומקין במקור הברכות שהוא מצא את הנוסח